

Az FTSK Barlangkutató Szakosztály 1981. évi jelentése

Szerk: Vidics Zoltánné

Az eredeti jelentés tartalomjegyzéke

Az 1981. évi munkaterv
A munkaterv végrehajtásának értékelése
A feltáró tevékenység ismertetése
Barlangi üledékek és képződmények vizsgálata
Ujlaki-kőfejtő öslénytani leletanyaga
Szemlő-hegy befalazott üregei
4760 kataszteri egység
Csoporttovókenység
Előadások vázlatja
Lejtszög méréshibáinak vizsgálata
Minták gyűjteménye
Leány-barlang geológiai vizsgálata
Lukács-fürdő hővizkut üregei
Alapfoku barlangjáró tanfolyam tematikája
Összefoglalás /fejezetenként/

Szakosztályunk a már hagyományos Égerszög-Toresztonye térségében megrendezésre kerülő nyári táborát idén augusztus 8-23-ig tartotta meg.

Danca-barlang /Égerszög/

Legtöbb munkát a Danca-barlang új részének feltárásával és annak felmérésével töltöttük el. A nyári tábor résztvevői, legtöbben fiatalok és soványak lévén, alkalmasnak bizonyultak a barlang kovásbé tágas szakaszainak leküzdéséhez. A nyári tábor ideje alatt 159 métert sikerült előrehaladni. Ez a méret természetesen csak a haladásirányon végigvezetett poligon hossza. A feltáró munkával egyidőben megkezdtük az új szakasz felmérését is, egyelőre csak alaprajzi poligonvonal formájában. Ennek a szakasznak jellegzetes formája, hogy zömvel töredezett kőzetben haladó patakmedor, kuszó járatok, melyeket kerülő járatok, termek és kúrtók tosznek változatosság. Képződményekben nem bővelkedik, de helyenként cseppkőlefolyások, zászlók, kis oszlopocskák találhatók a felsőbb részekben. Különösen szépek a 8-10 m magasra felnyúló kúrtók. Az új részben a fehértől a feketéig minden szín megtalálható. A felsőbb részek színesebbek, világosabbak, de a járat alsó részén a fekete szín dominál. A fekete színről annyit, hogy vízzel lemosható, kenhető anyag, mert az aktív részekben, ahol a patak, vagy a lefolyó vizek érik, ott nem telepszik meg, vagy rátelepszik, de lemosódik róla. A barlang élővilága: a régi részben helyenként található állati ürülék, mely som és cseresznyemagot tartalmaz. Az új részben a Kúrtós-teremhez vezető egyik átjáróban több ilyen ürülékkupac található. Itt a felső toromból a patakmedorhoz vezető lejtszög a talaj teljesen döngölt, az állatok gyakori járásuk alkalmával lábukkal teljesen letaposták, feltehetőleg a barlang beljebb részein lévő kuckóikat a medren keresztül érik el. A Fürdőszoba előtti nagy terem felső részének talaján levő hasadéokban egy csontvázat /valószínűleg borz/ találtunk. A Szaunában lévő vízben /IX. 13-án/ egy 6-7 cm hosszú barna hátú, világos hasú és egy 12-13 cm hosszúságú varangyosbékát láttunk. A Szauna vizében és az Előszoba kis tócsájában 1 cm hosszúságú rákok ?? élnek.

A nyári tábor végén a Szauna vízmagassága a főtétől számítva 12-15 cm volt, tekintettel arra, hogy senki nem volt erre felkészülve így a munkát abbahagytuk. Itt a járatmagasság 45-50 cm! Nagy elhatározás után szeptember 13-án a gumimatracos tutajozás mellett döntöttünk, tekintettel arra, hogy nem ismertük a további szakasz talajszintjét. Matracokkal együtt megfürödve jutottunk tovább. Ekkor a Szauna bejáratánál mért vízmagasság a főtétől mérve 20-22 cm volt. Kellően lehűtve mértük fel a Szifonig terjedő szakaszt /48 m/. Itt leküzdhetetlen akadály állt előtünk. Egy ovális medence körben szálkó. Itt rövidesen nem megyünk tovább!

A barlang Szauna utáni szakasza a legszebb, itt már nem olyan töredezett a kőzet, repedések mentén oldás és koptatás útján kialakult járat. Ezen a részen is van egy kiskuszó rész, de van egy igen szép terem is, melynek egyik falát kb. 10 méter magasságig gyönyörű oseppekőlefolyás borítja. A következő alkalommal /X. 3-án/ a Szifon vízmólyságának megállapítása következett, ekkor a vízmólyság 2 méter volt. A falat körbetapogatva a víz alatt úgy észleltem, hogy egybefüggő szálkófal, alul, mint egy kehely oldala úgy hajlik befelé. Törmelékkeletet nem észleltem benne. Egy helyen azonban 50-60 cm széles szabályos járatot észleltem. A járat főtéje felett ekkor a vízmagasság kb. 80 cm volt. Novemberben folytatva tevékenységünket, pontosítottuk a Viktória-teremből az Omladék-terem felé vezető járat felmérését és felmértük a barlang eddig vezető szakaszát a járatmagasság szempontjából. Így készült el a járatmagassági poligonvázlat. Nagy szükség volt a magassági poligonvázlat elkészítésére, mert éreztük, hogy kereszteznünk kell rövidesen a barlang már régebben ismert Omladék-törmöt /Omladék-lejtő/. Ez a szakasz a novéből is adódóan omladékos, erősen töredezett kőzetfal, jobb ilyen helyen az óvatosság. Végül /már mint az 1981-es évben/ XII. 28-31-ig a barlang teljes eddig ismert régi és új részének részletes feltérképezését végeztük el. Ekkor a Szaunában már csak sár volt, a Szifon vízmagassága is 60-65 cm-t apadt. A minden ember által járható rész feltérképezése során megállapítható lett a barlang tényleges hossza, mely az 500 métert meghaladja. Az alaprajzi poligonvázlatot 1:10000 méretarányban is elkészítettük, a felszíni térképre ráhelyezve megállapítható, hogy a barlang a Névtelen-nyelőlól tart, de az összefüggést még bizonyítani kell. Érhetnek még meglepetések. Véleményünk szerint nem kizárt annak a lehetősége, hogy a barlangnak van még egy járata, amely a Gyökérkúti-forrás vizét vezeti végig. Természetesen ennek megállapításához szükséges a megfigyelő kutatómunka további folytatása.

Néhány szót hadd említsek a kutatókról is. Az új rész feltáró munkáiban Kovács Péter és Vidics Zoltán végeztek nagyon kitartó becsületes munkát. Az alaprajzi poligonvázlatot a barlang bejáratától az 1. végpontig Libisch Károly mérte fel Sass Péter és Nemesics Csongor segítségével. A régi résznél Miskovszky Zoltán is közreműködött. Az 1. végponttól a Szaunáig Lukács Erika mérte fel Vidics Zoltán segítségével. A Szaunától a Szifonig Vidics Zoltánné mérte fel Horváth Károly és Kovács Péter segítségével. A járatmagassági poligonvázlat felmérését Libisch Károly végezte László Gergely, Vidics Zoltán és Vidics Zoltánné segítségével. Az egész barlangot átfogó térképezést Lukács László készítette Demsa Miklós, Lukács Erika, Lukács Lászlóné és Vidics Zoltánné segítségével.

Szabadság-barlang /Égerszög/

Az 1981. év folyamán három alkalommal /IV. 4., IV. 18., V. 1./ végeztünk feltáró tevékenységet a Pokol végpontját, a Kis Kuszoda után levő szakaszban. Feladatunk a kb. 50 cm átmérőjű mésztufa dugó átvésése. Minden centiméter előrehaladásért meg kell küzdeni, ez nem is lenne baj. Probléma a levegő áramlási iránya; mindhárom alkalommal a bontási helytől a barlang még ismeretlen szakasza felé irányult. Az elhasznált levegő a kis átmérőjű lyukon nem tud elég hatékonyan csorékolni, így a munkát 2-3 óra elteltel-

tével abba kellett hagyni. A nyári tábor alatt /VIII. 10-16./ tervezett föld alatti tábort nem tudtuk megszervezni, mert a szükséges kutatógárda főleg külföldi turán volt, a másik fele lebetegedett. Ebben az időben viszont a levegő áramlása megfelelő irányú volt. Jövőben tehát ebben az időben kell megszervezni a szükséges bontási munkát, lehetőleg föld alatti tábor keretében.

A Szabadság-barlang vízgyűjtőterületén levő Vadetető-s-töbörben levő két már 1978-ban megbontott feltételezett víznyelő közül az egyik /mely a kecskokut irányához közelebb esik/ valóban víznyelőként működik. A nyelő további eltömődésének megakadályozása céljából kiácsoltuk. Az alját 80 cm mélyen megbontottuk, a kitermelt anyag falevél és erdőtalaj keveréke. A nyelő oldalát féloldalt beakadályozott kőzet, másik oldalát agyag képezi. Fontos lehet ennek a nyelőnek további megfigyelése, és esetleg a kitöltésnek további bontása, mert a Szabadság-barlang eddig még ismeretlen része fölött helyezkedik el.

A Vadetető-s-töbör melletti töbörben, ahol 3 esetleg 4 nyelő helyezkedik el, az egyik nyelőben borzok laknak és rendszeresen takarítják a behordott agyagot, a szerszám nélkül dolgozó állatoktól van mit tanulni a nagy ésszel rendelkező barlangkutatóknak. Az állatok által kigörgetett gombócok 8-10 centiméter átmérőjűek. Ezen a helyen nem kívánunk bontani, a barlang szellőzés nyílását az ott lakók ugyis biztosítják. A Kecskékut feletti Eső-eresz teteje beszakadt és az egész belseje átrendezőződött.

A Darázs-barlang, mely évekkel ezelőtt földosuzamlás miatt teljesen eltömődött, jelenleg egy 13 cm átmérőjű lyukon víznyelőként működik.

A Patkós-barlang Kürtös-tornác teteje folszakadt, csak néhány gyökér és falevél fedi. Tervezzük a lyuk befedését még a tavaszi logeltetés megkezdése előtt.

A Vizetes melletti Ácsolt-kutatóhely magas vízállást mutatott egész évben. Az év folyamán 5 alkalommal néztük meg, remélve a víz lepadását. Sajnos a kutatóhelyből úgy látszik kut lett. Fagerendákkal van lefedve, veszélytelen.

A Veszettárnyas-töbörben a régi kutató aknától kb. 15 méterre egy új kutatógödör mélyítését kezdtük meg. A munka még teljesen kezdeti stádiumban van.

Hosszu-hegyi Háromlyuk-zsomboly

A már hagyományos Hosszu-hegyi táborunkat 1981. június 25- augusztus 8-ig rendeztük meg. Átlagosan 8-10 fő kutató részvételével működött a tábor.

A kutatás jelenlegi szintjén csontmaradványok keresgélésének nincs nagy szerepe, mert gyakorlatilag csak 2-3 csontmaradványt, töredéket találtunk az egész tábor ideje alatt. Főhangsúly a zsomboly további mélyítésén volt. Az idei évben 25 tonna kőzet és agyagkitöltés felszínre szállítását végeztük el. Hozzávetőlegesen 1,6-1,8 méterrel mélyítettük a barlangot. Ebben az évben csak a Medve-lyukkal átellenes részt mélyítettük.

1982. július 24-től augusztus 9-ig tervezzük táborunkat. További mélyítést tervezünk, valamint a Medve-lyuk bővítését. Fontos feladatunk a munkakörülmények technikai eszközökkel való segítése, így valószínűleg új emelőberendezés kerül bevetésre az új Honda-aggregátor mellett.

/ Tatár Árpád Róbert/

Francia-bánya barlangja /Rémó-barlang/ Dudai-hegység

A barlangban főleg feltáró munkát végeztünk, négy alkalommal 33 munkaórát dolgoztunk lent. Eleinte a már ismert járatok biztonságossá tétele volt a célunk. A régi gát - ami a kitermelt törmelékét tartotta - már teljesen elkorhadt, a leomlott anyag jórészt eltömte a Kuszoda bejáratát. A helyben levő nagyobb kőtömbök felhasználásával egy új gátat építettünk. A kőgát építése véleményünk szerint célszerűbb, mint a faácsolat, mert nem korhad el.

A gát elkészültével együtt bejutottunk a kuszodába is, amin átpréselődve megállapítottuk, hogy a Városterp barlangkutatói teljesen jogosan hagytak fel a további kutatással. Az egész járatot kitöltő anyag kihordása innen nehezen oldható meg. A kőzet 3-5 cm széles, kalcitos hasadékból vigan fújó huzat nemcsak itt, hanem a Kuszoda bejárata előtti kis terem hasadékaiból is gunyolódik a kutatókkal.

A huzatos végpontokon feladva a reményt a Kereszt-folyosó Ny-i végénél kezdtünk bontani, abból a feltevésből kiindulva, hogy a szabad járatot - ahonnan a huzat is jön - előbb-utóbb kereszteljük kell. Az új munkahelyen az előrehaladás nagyon lassú, mert csak egy ember tudja egyszerre a laza, agyagos kitöltődést fejteni a hasadékból. Az üledékben sok baritórból letört, tenyérszerű darabot és átkovárosodott tömböt találni.

Többször végeztünk hőmérsékletmérést a barlang különböző pontjain. Megdöbbenéssel tapasztaltuk a feltűnően alacsony értékeket, melyek megmagyarázták a lent tartózkodó kutatók "hüvös hangulatát". Feltételezzük, hogy a téli, erős, befelé húzó légáramlás által lehűtött sziklák okozzák a megfigyelt hideget.

A különösen alacsony hőmérsékletből arra lehet következtetni, hogy egy nagyobb járatrendszerhez tartoznak a már ismert szakaszok, ami - különösen a Pál-völgy-barlang növekedésére gondolva - indokolja a további kutatást.

Az FTSK solymári csoportjának jelentése az 1981. évi munkáról

Az 1981-es évben a Solymári-barlang térképezését a "Kürfolyosó" járataiban folytattuk. Nagyon hosszadalmas, komoly munkát igényelt e rész felmérése, hiszen helyenként - hasonlóan a "Kigyó-ut" járataihoz - egymás feletti járatok hol egybeeső, hol külön elágazó folyosók, fülkék sorai követték egymást. Két - három szint előfordulása szinte természetes ezen a szakaszon. Helyenként sok nehézséget okozott a "fix-pontok" elhelyezése is, mivel vigyáznunk kellett a gyakran előforduló cseppkölepfolyások épségére is.

E képződményeket nem akartuk a "fix-pontok" vésésével megrongálni, ezért nagyon körültekintően, többszöri próbálgatással kerestük meg azt a helyet, ahol a lehető legkevesebb kárt okozzuk.

Felmértük teljes egészében a "Tücsök-terem" járatait is. A járat összhossza a teremmel együtt 40-50 m között van, ami nem hosszú ugyan, de mérése mégis hosszabbnak tűnik, mint a "Fehér-terem" járatának 250 m-es szakasza. A "Tücsök-terem"-hez vezető járatban igen nehezen járható szűk folyosók és törések hátráltatták a mérést és az előrejutást is.

Megkezdjük a "Vörös-terem" felé vezető ut mérést is. Körülbelül a felénél tartunk jelenleg.

A térkép összeszerkesztését úgy végeztük, hogy egy-egy szakasz általában egy fekvő helyzetű A3 méretű lapra kerüljön. Így az egyes lapok füzetszerűen összefűzhetőek lesznek. A lapokon az északi irány mindig szigorúan azonos irányba mutat, amely irányt minden lapon bejelöltünk. Az egyes lapokat megszámoztuk, s később a térkép /atlasz/ első lapján fogjuk külön feltüntetni, hogy melyik lapon a barlang melyik szakaszát ábrázoltuk.

Most csak alaprajzokat készítettünk, de kiterített hosszmetset, valamint a jellemző helyeken keresztmetset elkészítéséhez is megvannak a felmérések. Ahol ezek megrajzolása indokolt, az is el fog készülni.

Minden térképlapon a járatok az előző, illetve utána következő lappal átfedéssel készültek a könnyebb használhatóság érdekében, és mindenhol ráírtuk, hogy a folyosó folytatásai melyik lapon találhatóak. A térképlapok sorolása olyan, hogy az elején a barlang fő járatának tekinthető rész végigkövethető a két bejárat, nevezetesen a "Fő-bejárat" és "Pipa" között. A további lapokon azok már felmért és felszerkesztett járatok szerepelnek, amelyek ebből - a részben önkényesen kiválasztott - "fő" járatból indulnak ki. Ezen járatok is az indulási pontjuktól a végükig, vagy a főjáratba való visszaosatlakozásukig követhetők. Például a "Kis-körut" néven ismert járat a "Cirkusz"-ból indul és a "Labirintus"-teremben osatlakozik vissza a "Fő-bejárat" - "Pipa" utvonala.

A járatokba és termekbe mindenhol belerajzoltuk a méréskor használt poligon-pontokat és -vonalakat. Elgondolásunk szerint az egyes járatokat a "Fő-bejárat" kiindulva meg fogjuk számozni, mégpedig az országos uthálózatok jelöléséhez hasonló módon, és a járat számát fogjuk beírni a poligon-pontokhoz. A számozás gerincéül, mint már említettük, önkényesen, de a barlang kellő ismeretében a "Fő-bejárat" - "Pipa" utvonalt választottuk. A végleges formát és számozást azonban csak a teljes térkép felszerkesztése után lehet elkészíteni, most tehát a leadott lapokon ezek a számok nem szerepelnek.

A járatok számozása és a térképlapok megfelelő sorrendbe szervezésével reméljük kiküszöbölni azt a hátrányt, amit az okoz, hogy nem tudjuk a teljes barlangrendszert /a terjedelem és a több egymás feletti szint miatt/ egy lapon, összefüggően ábrázolni.

Nézetünk szerint a választott ábrázolási megoldást segít eloszlatni azt a tévhitet, miszerint a solymári-barlang "feltérképezhetetlen".

A barlang több pontján végeztünk hőmérséklet-méréseket. A méréseket folyamatosan különböző felszíni időjárási viszonyok mellett végeztük és az itt közölt eredmények a sok mérés átlagolt értékei, illetve egy olyan hőmérséklet-tartomány, amelybe a legtöbb mérési eredmény esett.

Mérés helye	hőmérséklet /C°/
Lépcső alja	7,8 - 8,0
Cirkusz	7,9 - 8,1
Labirintus	8,1
Farkas-terem	8,1 - 8,2
Kigyó-ut első szakasza	8,3 - 8,5
Kigyó-ut belső szakasza	8,5 - 8,6
Lófej-terem	8,5 - 8,6
Kínai fal - Sivatag	8,8 - 9,2
Pokol	9,0 - 9,1
Sas szárnya körül	8,9 - 9,1
Guánó-terem	9,0 /átlagosan/
Fehér-terem járata	9,2 - 9,5
Fehér-terem	9,2
Óriás termi kuszoda	9,0 - 9,1
Óriás-terem	8,9 - 9,1
ITE-terem	8,8 - 9,0
Törmelékes-folyosó	8,9 - 9,0
Ipoly-terem, Ferde-terem	8,9 - 9,1
Kulissza-folyosó	8,9 - 9,1
Anonymus-terem	8,9 - 9,1
Cseppkő-folyosó	9,0

A Főbejárat előtér hőmérséklete függ a külső hőmérséklettől, így a különböző évszakokban mértünk.

nyáron: általában	12,0 - 14 C°
télen: külső $\varnothing$ C°	1,0 - 2,0 C°
-5 C° alatt	-1,0 - 3,0 C° között alakul

A -5 C° alatti külső hőmérséklet esetén a csepegésekből az előtérben jégcsapok is képződnek.

A "Pipa" /II. bejárat/ és III. bejárat környéke szintén a külső időjárás függvénye. Méréseinket csepegésméréssel bővítve továbbfolytatjuk, hogy tökéletesebb adatokkal tudjunk szolgálni.

/Hartig Miklós/